Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Monumentnummer*: 515182

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	10 april 2000
Kadaster deel/nr	82730/1

*Woonplaats**	*Gemeente**	*Provincie**
IJlst	Súdwest-Fryslân	Fryslân

Locatienaam	*Locatieomschrijving*
IJlst	

*Kadastrale gemeente**	*Sectie**	*Kadastraal object**	*Appartement aanduiding*	*Grondperceel*
IJlst	A			1563

*Omschrijving***

Inleiding

De SCHAATSENFABRIEK "Frisia" te IJlst is rond 1880 gebouwd in Ambachtelijk-traditionele bouwtrant in opdracht van Fa. K.E. de Vries. Het maken van schaatsen was aanvankelijk een winterbezigheid van timmerlieden en smeden. In de negentiende eeuw ontstonden diverse schaatsenfabrieken; ook in IJlst waren er verschillende, maar het bedrijf van Fa. K.E. de Vries & Zonen is het enige dat overgebleven is. In de jaren twintig kreeg het gebouw een nieuw dak en een nieuwe voorgevel in de trant van de Amsterdamse School. Het bedrijf is diverse malen uitgebreid: zo werden zijn in de loop der tijd ook enkele aanbouwen aan de achterzijde toegevoegd. De kleinzoon van de oprichter heeft tot voor kort de schaatsenfabriek gedreven. Tegenwoordig heeft het gebouw geen functie meer. Het voormalige fabriek ligt aan de zuidzijde van de oost-west lopende Vaart en is naar het noorden gericht. De zuid- en oostzijde grenzen aan het water de "Gorritspôlle". De in de loop der jaren toegevoegde aanbouwen komen niet in aanmerking voor bescherming van rijkswege vanwege te geringe waarde.

Omschrijving

Het gebouw op rechthoekige plattegrond is opgetrokken uit bruine baksteen met in de voorgevel in zwarte baksteen uitgevoerd siermetselwerk. Het wordt gedekt door een mansardedak met rode gegolfde Friese pannen en twee schoorstenen. De voorgevel is

beganegronds symmetrisch ingedeeld door, van beneden naar boven, dubbele houten deuren met zesruits vensterverdeling en aan weerszijden twee gekoppelde vensters met drieruitsverdeling; een houten puibalk met het opschrift Fa K.E. de Vries en Zonen en een reeks van twee, drie en twee gekoppelde bovenlichten met tweeruitsverdeling. De geveltop (met siermetselwerk) draagt de opschriften 'FRISIA' en 'SCHAATSEN' 'FABRIEK'. In het midden bevindt zich een houten laaddeur met vierruits bovenlicht en aan weerszijden twee gekoppelde bovenlichtvensters met tweeruitsverdeling. De oostelijke zijgevel is voorzien van lichtgetoogde negenruitsvensters met ijzeren roedenverdeling. De westelijke zijgevel grenst aan het pand ernaast. Tegen de achtergevel staat een niet oorspronkelijke houten aanbouw die de gevel aan het zicht onttrekt.

Het INTERIEUR is qua indeling origineel. Beganegronds is aan de zuidzijde rechts een toegang gemaakt tot de aangrenzende toegevoegde bouwdelen. Aan de noordzijde ligt, rechts van de toegangsdeur, de originele houten trap naar de eerste verdieping. Hier zijn nog vele originele interieuronderdelen aanwezig, onder meer de houten vloer, de houten werktafels en, aan de zuidzijde, een houten schot waar de schaatsen gelijmd werden en te drogen werden gelegd.

Waardering

De schaatsenfabriek FRISIA te IJlst is van algemeen bijzonder cultuurhistorisch belang:

- als bijzondere uitdrukking van een sociaal-economische ontwikkeling;

- als bijzondere uitdrukking van een typologische ontwikkeling: te weten als zeldzame getuigenis van een vorm van bedrijvigheid die altijd een bijzondere plaats heeft ingenomen in Nederland en met name in Friesland;

- vanwege de historisch-ruimtelijke en functionele relatie met het water;

- vanwege de in redelijke mate aanwezige architectonische gaafheid van exterieur en interieur;

- in relatie tot de structurele en visuele gaafheid van de dorpse omgeving;

- vanwege de in zeer grote mate aanwezige typologische en functionele zeldzaamheid.

Hoofdcategorie	*Subcategorie*	*Functie*
Boerderijen, molens en bedrijven	Industrie	Fabrieksgebouw